

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено питанням проведення аналізу бухгалтерської звітності підприємства, які дозволяють отримати достовірні фінансові показники, розкривають їх значення, зміст та конкретні методичні прийоми.

Ключові слова: бухгалтерська (фінансова) звітність, підприємство, діагностика, аналіз, прогнозування, фінансова інформація, суб'єкти господарювання.

Об'єктивні умови жорсткої конкуренції, що пов'язані з активним впровадженням ринкових механізмів в управління підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання, вимагають, перш за все, підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Саме виняткова роль інформаційного забезпечення в процесах управління спричинює підвищену увагу до бухгалтерської фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Зміни, що відбуваються на сучасному етапі в бухгалтерському обліку України, обумовлюються вимогами, що ставляться до інформації, яку формує така система, заінтересованими користувачами. Складне переплетіння інтересів різних груп користувачів до звітної інформації передбачає її використання в процесах оцінки, аналізу та прогнозування умов і результатів господарювання як окремого підприємства, так і галузі загалом. Необхідно зауважити, що вплив бухгалтерської фінансової звітності на ефективність прийняття рішень визначається тим, наскільки об'єктивно вона відповідає запитам користувачів.

Розв'язанню теоретичних і методичних питань формування, аналізу та прогнозування фінансової звітності присвячена значна кількість досліджень вітчизняних вчених (Ф. Ф. Бутинця, Ю. А. Вериги, П. М. Гарасима, С. В. Голова, М. І. Губачової, Л. А. Лахтінова, В. С. Лєня, Ж. К. Нестеренка, В. К. Савчука, В. В. Сопка, А. М. Стельмащук, В. О. Шевчука, Л. В. Чижевської та інших). Вивчення їхнього доробку показало, що не існує єдиної методики проведення аналізу фінансового стану підприємства, подаються різні тлумаченні окремих показників.

Головним призначенням фінансової звітності підприємств є одержання інформації, яка дає достовірне й повне уявлення про майновий і фінансовий стан. Останнім часом фінансова звітність підприємств не відповідає цим вимогам. Побуває думка, що основною ціллю складання бухгалтерської звітності є надання її в державні контролюючі органи.

Основними причинами, що заважають чіткому розумінню та ефективному використанню бухгалтерської фінансової звітності підприємств, є:

– неузгодженість бухгалтерського законодавства та окремих його позицій з податковим законодавством при інтерпретації та відображенні фактів

господарювання;

– невідповідність потребам аналізу розміщення окремих статей та елементів бухгалтерської фінансової звітності [1, с. 1].

Саме ці напрямки потребують поглибленого вивчення з метою подальшого вдосконалення.

Перехід України до ринкових умов господарювання вимагає організації обліку, яка б забезпечувала учасників ринку необхідною бухгалтерською інформацією, дозволяла власнику мати достовірні дані про майновий і фінансовий стан, результати діяльності відповідно до міжнародних стандартів. Одночасно з внутрішньою потребою та вимогами управління створюється великий пласт зовнішньої статистичної, податкової звітності, важливе місце в якій посідає бухгалтерська звітність. Користувачами останньої є працівники, дійсні та потенційні інвестори, кредиторі, постачальники, уряд та урядові організації, громадськість та інші заінтересовані особи.

Методика аналізу залежить від поставлених цілей і задач, систематизованих організаційно-аналітичних засад, прогнозування показників бухгалтерської фінансової звітності, що містять: суб'єктів, об'єкти, мету, задачі, інструменти аналізу та опис процесів узагальнення і реалізації результатів аналізу.

Однією із важливих проблем аналізу бухгалтерської фінансової звітності в процесі обґрунтування економічних рішень, є отримання показників, придатних для порівняння. У нестабільних умовах функціонування підприємства, що передбачає вибір методологічних основ фінансового обліку, ця проблема загострюється. Як наслідок, підвищена увага до процесу вибору облікових принципів, методів та прийомів при формуванні показників бухгалтерської фінансової звітності.

Упровадження в практику бухгалтерського обліку можливості вибору принципів, методів та прийомів його ведення при формуванні показників бухгалтерської фінансової звітності дозволяє забезпечити відповідність звітних даних умовам, задачам та функціональній структурі кожного окремого суб'єкта господарювання, що сприяє найбільш повному використанню показників бухгалтерської фінансової звітності при обґрунтуванні рішень. На сьогодні можна виділити дві групи питань, що виникають безпосередньо при реалізації облікової політики.

Перша група пов'язана з вибором принципів, методів та прийомів бухгалтерського обліку із чинної

нормативної бази та їх впливом на формування показників бухгалтерської фінансової звітності.

Друга група питань пов'язана з відсутністю формулювання в нормативній базі вказівок щодо відображення у бухгалтерській фінансовій звітності окремих господарських фактів.

Варто пам'ятати, що для того, щоб оцінити ефективність діяльності підприємства, необхідно виявити й пояснити взаємозв'язок між компонентами фінансових звітів. Аналіз фінансового стану має дві основні цілі [5, с. 14-15]:

- дослідити динаміку фінансово-господарської діяльності підприємства;
- підготувати інформацію, яка необхідна для прогнозування.

При цьому цілі будуть досягнуті в результаті рішення взаємозалежного набору аналітичних задач [3, с. 16]:

- визначення фінансового стану підприємства на момент проведення аналізу;
- виявлення тенденцій і закономірностей розвитку підприємства;
- визначення моментів, які негативно впливають на фінансовий стан підприємства;
- виявлення резервів, які підприємство може використовувати для поліпшення фінансового стану.

Для аналізу фінансового стану використовується система взаємозалежних показників, які базуються на даних бухгалтерської й статистичної звітності підприємства. Такий аналіз іноді називають зовнішнім, оскільки він орієнтується тільки на публічну звітність підприємства. Вірогідність вихідних даних визначає цінність показників, за якими ведеться розрахунок.

Основний зміст зовнішнього аналізу складається з:

- аналізу абсолютних показників прибутку;
- аналізу відносних показників прибутку;
- аналізу фінансової стійкості і ліквідності балансу;
- аналізу ефективності використання притягнутого капіталу.

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність встановлення таких відносин з підприємством. У кожного з партнерів підприємства – акціонерів, банків, податкових адміністрацій – свій критерій економічної доцільності на власний вибір, з огляду на свої інтереси.

Після того, як фінансові звіти проаналізовані, слід зробити комплексну оцінку фінансового стану підприємства. Для комплексного аналізу фінансового стану підприємства необхідно оцінити тенденції найбільш загальних показників, які з різних боків характеризують фінансовий стан підприємства.

Показниками та факторами належного фінансового стану підприємства є: стійка платоспроможність, ефективне використання капіталу, своєчасна організація розрахунків, наявність стабільних фінансових ресурсів.

Основними джерелами інформації в аналізі фінансових результатів прибутку є накладні на відвантаження продукції, дані аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками результатів, фінансової звітності ф. №1 «Баланс», ф. №2 «Звіт про фінансові результати», ф. №3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. №4 «Звіт про власний капітал», ф. №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Дослідження методики аналізу бухгалтерської фінансової звітності дозволяє стверджувати про значну кількість її напрямків при вивченні господарських процесів. Досить часто вітчизняними фахівцями з фінансового аналізу використовуються методики з російської практики, причому не завжди присутні рекомендації щодо адаптації цих методик до реальних умов господарювання та існуючого інформаційного забезпечення. За цією позицією було визначено основні напрямки удосконалення методики аналізу бухгалтерської фінансової звітності, зокрема:

- подальша розробка теоретичних основ методики;
- підвищення ефективності використання даних аналізу через приведення їх до зів'язності;
- правильна побудова форм бухгалтерської фінансової звітності таким чином, щоб максимально полегшити вивчення відображених у них господарських взаємозв'язків.

Ефективність проведення аналізу залежить від застосування різних типів моделей, що дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язок між показниками.

Оцінка фінансового стану підприємства в умовах ринкових відносин особливо важлива для вирішення конкуренції і фінансової стабільності, надійності підприємства як партнера. Значною мірою втрачає значення контроль виконання планів, які регламентують діяльність підприємств, зростає потреба в оцінці фінансового стану та аналізі ліквідності (платоспроможності) підприємств (табл. 1).

Таблиця 1. Оцінка платоспроможності підприємств

Показник	Характеристика	Рекомендовані показники
Коефіцієнт покриття	Погашає свої боргові зобов'язання за рахунок отриманого від операційної діяльності чистого грошового потоку та прибутку	1,5 – 2,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Відношення високоліквідних поточних активів до короткострокових зобов'язань (поточних пасивів)	0,8 – 1,0
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Спроможність підприємства негайно погасити свою короткотермінову кредиторську заборгованість	0,2 – 0,25

Аналіз платоспроможності відображає коефіцієнт покриття. Значення його характеризує очікувану платоспроможність за період, який дорівнює середній

тривалості одного обороту всіх його оборотних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує очікувану платоспроможність та показує, наскільки

можливо буде погасити поточні зобов'язання, якщо становище стане дійсно критичним, при цьому виходять із припущення, що товарно-матеріальні запаси взагалі не мають ніякої ліквідаційної вартості. Для того, щоб правильно оцінити цей коефіцієнт, необхідно встановити якість цінних паперів і дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає платоспроможність на дату складання балансу. Тобто характеризує ту частину короткотермінових фінансових зобов'язань підприємства, яка може бути сплачена за рахунок першокласних ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів).

Отримані коефіцієнти і показники необхідно порівняти із встановленими стандартними (оптимальними) критеріями, з даними за попередній період і аналогічними показниками на споріднених підприємствах або із середньогалузевими даними.

Зрозуміло, що аналіз фінансової звітності сприяє виявленню хиб, попередженню банкрутства, визначенню перспектив розвитку виробництва в умовах конкурентної боротьби.

Удосконалити регулювання бухгалтерського обліку дозволяє забезпечення доступу всіх зацікавлених користувачів до інформації та звітності, яка надає об'єктивну картину фінансового стану і результатів діяльності суб'єкта господарювання. Регулюванню з

боку держави підлягають аспекти бухгалтерського обліку, пов'язані із узагальненням інформації та складанням звітності, потрібної зовнішнім користувачам.

У результаті пошуку раціональних шляхів вдосконалення пропонуємо наступні загальні положення та методики аналізу.

Розробка програмного забезпечення аналізу дасть змогу керівництву підприємств проводити щомісячно вказаний аналіз та використовувати його результати для розробки обґрунтованих управлінських рішень.

Методи розрахунку показників балансової ліквідності, платоспроможності, та фінансової стабільності в методиках слід викласти більш детально та спрощено. Це дасть змогу надалі розробити спеціалізовану програму для використання комп'ютерної техніки в аналізі фінансового стану підприємства.

Сучасні тенденції розвитку бухгалтерської фінансової звітності передбачають посилення уваги до приміток і пояснень до бухгалтерської фінансової звітності, основною метою яких є розкриття, внесення коректив, уточнення і доповнення інформації, яка розкривається в основних звітних формах. Удосконалення приміток і пояснень повинно полягати в їх глибшому пов'язуванні з основними формами, що підвищить їх аналітичну цінність.

Список літератури

1. Гуменюк О. О. Удосконалення бухгалтерської фінансової звітності відповідно до потреб економічного аналізу [Електронний ресурс] / О. О. Гуменюк // Інноваційна економіка. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2010_4/113.pdf.
2. Катан Л. І. Удосконалення формування звітності про фінансові результати діяльності підприємства / Л. І. Катан. – [Електронний ресурс], 2010. – Дніпропетровськ. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
3. Кучеренко Т. Финансовая отчетность как составляющая экономических наук / Т. Кучеренко // Бухгалтерский учёт и аудит. – 2008. – № 9. – С. 21-29.
4. Лахтіонова Л. А. Фінансовий облік суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2008. – 387 с.
5. Стельмашук А. М. Методичне забезпечення аналізу і прогнозування показників бухгалтерської фінансової звітності [Електронний ресурс] / А. М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_2/86.pdf.
6. Тетерук І. В. Фінансова звітність підприємства як об'єкт економічного аналізу / І. В. Тетерук, О. А. Єлькіна // Матеріали сьомої всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал української науки – XXI сторіччя» Інтеллект-портал. – 2012. – №1.
7. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник для студентів вищих навчальних закладів економічної спеціальності : 5-е вид., допов. і перероб. / Ткаченко Н. М. – К. : А. С. К., 2000. – 784 с.
8. Черниш С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. / С. С. Черниш. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.

РЕЗЮМЕ

Зыгрий Ольга

Совершенствование методики анализа показателей бухгалтерской финансовой отчетности предприятий

Статья посвящена вопросам проведения анализа показателей бухгалтерской отчетности предприятия, которые позволяют получить достоверные финансовые показатели, раскрывают их значение и содержание, конкретные методические приемы.

RESUME

Zyhrij Olha

Perfection of methodology of analysis of indexes of accounting financial control of enterprises

The article considers the questions of realization of analysis of indexes of accounting control enterprises that allow to get reliable financial indexes, expose their value and maintenance, concrete methodical receptions.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2013 р.